

Η Ενεργειακή φτώχεια και οι συνέπειες στο περιβάλλον και στην υγεία

του Κώστα Φωτεινάκη

Στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Συνεδρίου που οργάνωσε το Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ 10-12 Οκτωβρίου 2013 στην Αθήνα με θέμα «Ανισορροπίες ισχύος: Εναλλακτικές στρατηγικές για τον ενεργειακό τομέα στην Ελλάδα, στο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πλαίσιο» συμμετείχα στο εργαστήριο «Το ενεργειακό χάσμα – Πως αντιμετωπίζουμε την αυξανόμενη ενεργειακή φτώχεια». Σας παρουσιάζω ένα τμήμα από την εισήγησή μου.

Εμπλεκόμαστε με στο θέμα Ενεργειακή φτώχεια, γιατί η θέση των Φίλων της Φύσης/Friends of Nature είναι ότι : «... ο Ενεργειακός μετασχηματισμός πρέπει να είναι κοινωνικά δίκαιος και συμβατός με τη φύση - Είναι ακατανόητο οι μεγάλοι ενεργειακοί καταναλωτές και ειδικά οι βιομηχανίες να πληρώνουν χαμηλά τιμολόγια ενώ τα μικρά νοικοκυριά έχουν να καλύψουν ένα δυσανάλογα υψηλό μερίδιο του κόστους. Οι άνθρωποι που είναι άνεργοι, που ζουν με τους κατώτατους ή μεσαίους μισθούς δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά και στερούνται ακόμα και τη θερμική μόνωση...» [9/3 2013]

Περί φτώχειας. Ο οικονομικός ορισμός: είναι μία κατάσταση κατά την οποία το μηνιαίο εισόδημα κάποιου υπολείπεται του 50% του μέσου μηνιαίου εισοδήματος της χώρας όπου ζει. Ο Κοινωνικός ορισμός: η έλλειψη ενός ελάχιστου εισοδήματος που εξασφαλίζει στο άτομο την κάλυψη των στοιχειωδών αναγκών του (τροφή, ενδυμασία, κατοικία, θέρμανση, μετακίνηση) και μια στοιχειώδη συμμετοχή στην κοινωνική ζωή.

Πόσοι είναι φτωχοί στην ΕΕ και στην Ελλάδα το 2013: Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα η Eurostat (9/10/2013) και αφορούν το 2011, το 31% του ελληνικού πληθυσμού (3,4 εκατ. άτομα) ζει **στο όριο** της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού (2010: 27,7%). Πρόκειται για το υψηλότερο ποσοστό στην ευρωζώνη, ενώ ο μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι 24,3%. Δεν είναι μόνο η Ελλάδα που αντιμετωπίζει πρόβλημα φτώχειας Σε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την κοινωνική κατάσταση επισημαίνεται ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 16% των νοικοκυριών ζουν **κάτω από το όριο** της φτώχειας. Περισσότερο εκτεθειμένοι στον κίνδυνο της φτώχειας είναι, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη, οι πολίτες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

Η έννοια της ενεργειακής φτώχειας ειδικότερα: Είναι η κατάσταση ενός νοικοκυριού που αδυνατεί να έχει πρόσβαση σε επαρκείς υπηρεσίες ενέργειας στο σπίτι (ειδικότερα θέρμανση και ψύξη χώρου, φωτισμός και οικιακές συσκευές). Επισημαίνεται ότι στο πλαίσιο της κινητοποίησης επιστημόνων συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για τη Φτώχεια Καυσίμων. Σύμφωνα με το Δίκτυο για το 2011:

- ✓ Το 10-19 % των Ελληνικών νοικοκυριών για οικονομικούς λόγους δεν θερμαίνονται σωστά
- ✓ Το 20-30% των Ελληνικών νοικοκυριών καθυστερούν την πληρωμή πάγιων λογαριασμών. Το ποσοστό για το 2012 ανήλθε στο 40-50% σύμφωνα με την Αλληλεγγύη για όλους.

ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΤΙΜΩΝ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΗΣΗ– Νοικοκυριά ΧΩΡΙΣ ΡΕΥΜΑ: Από τον Ιούλιο του 2008 μέχρι το 2012 η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος έχει αυξηθεί 15 φορές – συνολική αύξηση 44%.

Σύμφωνα με το κ.Ζερβό, διευθύνοντα σύμβουλο της ΔΕΗ, το 2011 η ΔΕΗ προέβη σε περισσότερους 400.000 διακανονισμούς, ενώ το 2012 η εκτίμηση ήταν για 700.000.

Με βάση τα στοιχεία της Ομοσπονδία Εργαζομένων στη ΔΕΗ/ ΓΕΝΟΠ η επιβάρυνση των λογαριασμών της ΔΕΗ με το χαράτσι, σε συνδυασμό με τη βίαιη μείωση των εισοδημάτων είχε οδηγήσει σε 89.000 διακοπές παροχής στο πρώτο πεντάμηνο του 2012. Την ίδια περίοδο είχαν καταγραφεί 27.500 διακοπές ρεύματος μεσαίας χαμηλής τάσης μόνο στο Νομό Αττικής, γεγονός που εκφράζει τη δραματική κατάσταση για τα νοικοκυριά αλλά και για χιλιάδες επιχειρήσεις και βιοτεχνίες

Πως καταγράφεται η ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα: Στην Αθήνα τέσσερα στα δέκα νοικοκυριά αντιμετωπίζουν «ενεργειακή φτώχεια», καθώς είναι υποχρεωμένα να δαπανούν πάνω από το 10% του συνολικού εισοδήματός τους για θέρμανση, κλιματισμό και ηλεκτρικό. Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Μάνθος Σανταμούρης θεωρεί ότι, *«όταν μια οικογένεια δαπανά άνω του 10% του εισοδήματός της για να θερμάνει ικανοποιητικά το σπίτι της τότε μιλάμε για ένδεια καυσίμων. Εάν το ποσοστό ξεπερνά το 20%, τότε αναφερόμαστε σε σοβαρή ένδεια καυσίμων».*

Το 20% του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα ξοδεύει το 70% σε ενέργεια.

Για πρώτη φορά καταγράφηκε ποσοστό 3% των νοικοκυριών που δεν χρησιμοποίησε το 2012 κανένα σύστημα θέρμανσης για όλο τον χρόνο!

Ενεργειακή Φτώχεια και οι συνέπειες στο περιβάλλον στο περιβάλλον:

- Αύξηση της λαθροϋλοτομίας στα περιστασιακά δάση, ακόμα και στα αλύλλια των πόλεων, όπως είχε συμβεί σε μεγαλύτερη κλίμακα, στη διάρκεια της Γερμανικής Κατοχής.
- Σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας της ατμόσφαιρας σε αστικές περιοχές λόγω της χρήσης βιομάζας αλλά και ακατάλληλων και επικίνδυνων υλικών.

Πρόβλεψη για το 2014: Ο Δημοσθένης Σαρηγιάννης (καθηγητής Περιβαλλοντικής Μηχανικής ΑΠΘ) παρουσιάζοντας τα αποτελέσματα της μελέτης (CROME) στη Θεσσαλονίκη ανέφερε ότι: *«Θεωρούμε ότι λόγω της συνεχιζόμενης οικονομικής κρίσης και καθώς οι υπόλοιπες πηγές καυσίμων για θέρμανση έχουν υψηλό κόστος, ο πληθυσμός θα καταφύγει ξανά στις πηγές θέρμανσης που καίνε βιομάζα».*

Ενεργειακή Φτώχεια και οι συνέπειες στην υγεία: Σε έρευνα που έγινε [κ. Σανταμούρης] σε 50 σπίτια διαπιστώθηκε ότι η θερμοκρασία κυμάνθηκε από 4,5 – 18,8οC, όταν ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας θέτει ως όρο ασφαλείας τους 20οC. Η διαβίωση σε χώρους χωρίς την κατάλληλη θέρμανση αυξάνει τη νοσηρότητα, τα καρδιοαγγειακά επεισόδια, τους πονοκεφάλους και το άσμα κ.λπ.

Αντιστάσεις – Κινήματα αλληλεγγύης για την προσωρινή αντιμετώπιση των συνεπειών της ενεργειακής φτώχειας: *«Παιδεία, υγεία, ρεύμα και νερό, δεν είναι εμπορεύματα ανήκουν στο λαό»*, είναι το σύνθημα που ακούγεται σε όλες τις συγκεντρώσεις, ανεξαρτήτως θεματικής και οργανωτών. Η θέση των ΦτΦ είναι ότι η ενέργεια, η παιδεία, η υγεία, το νερό, η μετακίνηση με τα ΜΜΜ συγκαταλέγονται στα «κοινά» αγαθά, και ως τέτοια δεν θα πρέπει να θεωρούνται εμπορεύματα, που οπωσδήποτε θα πρέπει να αποδίδουν κέρδη στις εταιρείες.

Υπάρχουν πρωτοβουλίες πολιτών, όπως το κίνημα ΔΕΝ ΠΛΗΡΩΝΩ, Λαϊκές Συνελεύσεις, τα Αλάνια, κ.ά. που επανασυνδέουν «παράνομα» την ηλεκτροδότηση νοικοκυριών, δομές αλληλεγγύης που βοηθούν με νομικές συμβουλές και διαπραγματεύσεις με τη ΔΕΗ, ωστόσο οι λύσεις αυτές είναι προσωρινές και δεν επιλύουν τα σοβαρά προβλήματα της ενεργειακής φτώχειας που συνήθως συνοδεύεται με νοσηρότητα, ψυχικές διαταραχές κ.λπ.

Προτάσεις για την προσωρινή αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας: Με δεδομένο ότι περισσότερα σπίτια που κατασκευάστηκαν μέχρι το 2010 έχουν καθόλου ή μόνο στοιχειώδη θερμομόνωση, το δε πρόγραμμα "Εξοικονομώ" δεν λειτούργησε ικανοποιητικά στην περίοδο αυτή της κρίσης, διότι τα περισσότερα νοικοκυριά δεν μπορούν να καταβάλουν την ίδια συμμετοχή, **απαιτούνται** άμεσα μέτρα, μέχρι την υλοποίηση ενός μακρόχρονου προγράμματος κτιριακής ενεργειακής αναβάθμισης.

Άμεσα μέτρα: α) Μείωση του ειδικού φόρου πετρελαίου θέρμανσης για ένα χρονικό διάστημα που θα επιτρέψει την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων β) Οικονομική ενίσχυση των οικονομικά αδύναμων κοινωνικών ομάδων – Να αυξηθούν το επίδομα θέρμανσης και οι δικαιούχοι.

Μακροπρόθεσμο και αποτελεσματικό μέτρο: Η ενεργειακή αναβάθμιση των κτηρίων, που εκτός από την οικονομία στην κατανάλωση ενέργειας, θα προσφέρει εργασίας σε εργαζόμενους, μηχανικούς και επιχειρήσεις.

Τέλος είναι προφανές ότι η ενεργειακή φτώχεια δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνη της και ξέχωρα από την γενικότερη φτώχεια.

Κώστας Φωτεινάκης χpolis@gmail.com

Πρόεδρος των ΦΙΛΩΝ της ΦΥΣΗΣ/ Naturefriends Greece

Φωτογραφίες

1. Η Αθήνα στις 26 Δεκεμβρίου 2012
2. Διαμαρτυρία στα Καμίνια - Πειραιά
3. % Νοικοκυριών στην Ε.Ε. που για οικονομικούς λόγους δεν θερμαίνονται σωστά
4. % Νοικοκυριών στην Ε.Ε. που καθυστερούν την πληρωμή πάγιων λογαριασμών

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΕΙΡΑΙΑ

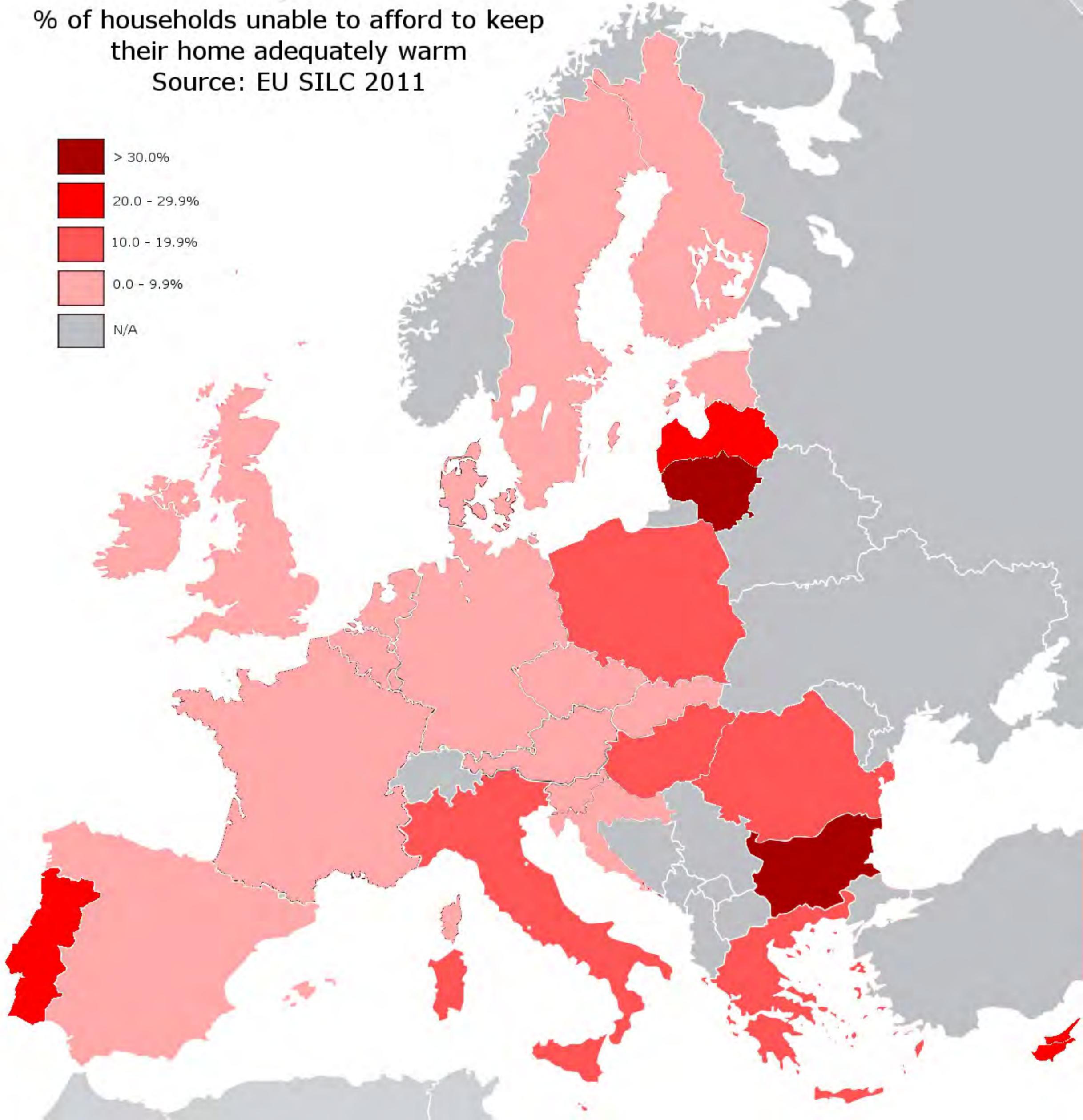
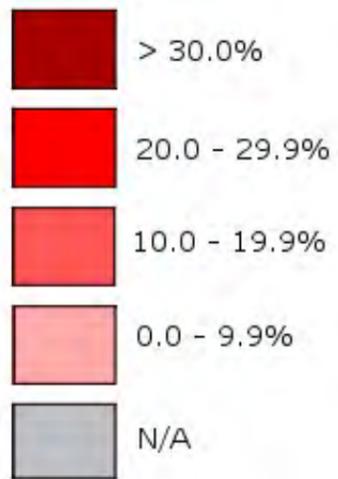
ΚΑΝΕΝΑ ΣΠΙΤΙΚΟ ΧΩΡΙΣ ΡΕΥΜΑ
ΟΧΙ ΣΤΟ ΞΕΠΟΥΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΕΗ
ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΔΕΥΣΗ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΧΑΡΑΤΣΙΑ ΔΟΥΛΩΝ ΣΤΑΣΗ
ΠΛΗΡΩΜΗΣ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΕΗ ΕΜΕΙΣ

% of households unable to afford to keep their home adequately warm

Source: EU SILC 2011

**% of households in arrears on utility bills
(gas, electricity and/or water)**

Source: EU SILC 2011

